

CNV Reactie op internetconsultatie handhaving sociale zekerheid

Het CNV heeft in de vorige ronde van internetconsultatie al uitvoerig gereageerd op het wetsvoorstel Handhaving Sociale Zekerheid. Voor de volledigheid is die reactie als bijlage toegevoegd.

Het CNV is voorzichtig positief over het wetsvoorstel. Er lijkt nu een ommekeer te komen in de bestaande handhavingsbeleid. De huidige praktijk is teveel gebaseerd op wantrouwen. Dat mensen ter goede trouw zijn maar simpelweg door diverse omstandigheden fouten kunnen maken, past niet in het huidige handhavingsbeleid. Het etiket fraudeur is snel geplakt. Het voorliggende wetsvoorstel erkent dat het huidige beleid teveel op wantrouwen is gestoeld en zet stappen in een andere richting.

Het CNV heeft zoals aangegeven al in een eerdere ronde gereageerd op dit voorstel. Het CNV is positief dat er kennis van is genomen en dat er in de Memorie van Toelichting op wordt ingegaan op de verwoorde zorgen. Het is echter nog lastig om op grond van de voorliggende teksten in te schatten wat er concreet met die zorgen is gedaan. Met deze nieuwe versie zijn de zorgen van het CNV dan ook nog niet volledig weggenomen. Een aantal punten uit de eerdere reactie van het CNV lichten we er daarom nog even uit. Het CNV is wel positief dat er een evaluatie komt, om te zien of de beleidsdoelen gehaald worden.

Zorgpunten voor het CNV bij het wetsvoorstel, zijn onder andere de inlichtingenplicht, het toelichtingsgesprek en de meewerkverplichting. Allereerst is de inlichtingenplicht in de huidige praktijk vaak zeer breed geformuleerd. De cliënt moet zelf maar raden wat hij doorgeeft aan de uitvoerende instantie. Het CNV vraagt zich daar bij af of het nodig is dat cliënten hun hele hebben en houden op tafel leggen, ook als dat niet relevant is. Hier is eerder sprake van een doorgesloten controledrift vanuit de overheid (en de politiek).

Het toelichtingsgesprek is een goede ontwikkeling, maar het moet dan wel een gesprek blijven. De vormgeving en de voorwaarden dienen zo te zijn, dat het niet een verhoor wordt van degene met wie gesproken wordt. Het wetsvoorstel erkent de noodzaak dat de cliënt zich moet kunnen voorbereiden op een dergelijk gesprek en dat de cliënt ten minste op de hoogte moet zijn van de overtreding. Het gesprek als zodanig is in het wetsvoorstel echter vormvrij. Hier schuilt het gevaar dat een toelichtingsgesprek alsnog omslaat in een verhoor, waarmee het zijn doel voorbijschiet. Het CNV ziet graag een verdere uitwerking van de voorwaarden waaronder het toelichtingsgesprek wordt vormgegeven.

Een nieuw handhavingsbeleid vraagt een culturomslag bij alle uitvoerders. Het CNV heeft dit in zijn eerdere reactie ook al aangegeven. Recente publicaties over de wijze waarop overheden informatie verzamelen om potentiële fraude op te sporen, ook op wettelijk niet toegestane wijze, onderstrepen de noodzaak van een culturomslag des te meer. Bij het opsporen van fraude in arme wijken is privacy voor overheden kennelijk geen obstakel (Follow The Money, 8 augustus 2023) en UWV plaatste tot recent cookies die bezoekers tijdens meerdere sessies volgden, ook als mensen niet ingelogd waren (NOS, 15 juli 2023).

Uit beide voorbeelden komt ook naar voren dat interne waarschuwingen bij diverse instanties niet tot het stopzetten van ongeoorloofde handelingen geleid hebben. Dit getuigt nog van een grote controledrift die lijkt te zijn gebaseerd op wantrouwen. En staat volgens het CNV op zijn minst op gespannen voet met de zorgplicht die de overheid voor zijn burgers heeft, met name voor de meer kwetsbare burgers. De goede intenties van dit wetsvoorstel staan of vallen met de betrouwbaarheid van de overheid zelf als uitvoerder en handhaver. In de ogen van het CNV is hier nog een behoorlijke weg te gaan en dienen uitvoeringsinstanties die met deze wetgeving aan de slag gaan hier grote prioriteit aan te geven.